

ABONAMENTUL:
 Pe un an . . . 80— Cor.
 Pe jumătate an . . . 40—
 Pe 3 luni . . . 20—
 Pe o lună . . . 7—

Pentru România și străinătate:
 Pe un an . . . 100 franci

Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

**REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA**
 Strada Zrinyi Nr. 1 a.

INSERTIUNILE
 se primesc la administrație.
 Mulțumite publice și loc
 deschis costă știrii 1 Cor.
 Manuscrisurile nu se in-
 napolază.

Ionel Brătianu.

Ionel Brătianu a revenit la putere. Trebuia să revină îndatăce s'a prăbușit monarhia austro-ungară. Marele bărbat de stat era la cârmă în timpul cel mai greu, când trebuia să poarte pe umerii săi responsabilitatea viitorului neamului românesc întreg. Doi ani a tot ținut în mâinile sale viguroase cumpăna, și, paznic vigilant al desvoltării evenimentelor, cerceta platanele: de partea cui va fi biruința? În 1916 era foarte greu să știi cine va învinge. Germanii și aliații lor erau foarte puternici și zdrobiau cu pumnii lor de fier rând pe rând închierările de state ale popoarelor mici pentruca să pregătească lovitura decisivă pentru dușmanii mari.

Ce putea să facă Brătianu? N'avea decât să sondeze încontinuu terenul, să înceapă fi-nele discuții diplomatice, să cerceteze în inima unora și altora și să se convingă pe partea cui e adevărul, care dintre grupările militare, ententa ori puterile centrale și-au pus la baza acțiunii lor principii de valoare înaltă morală, de dreptate indiscutabilă, și mai ales care are simpatii mai pronunțate, mai sincere față de neamul românesc?

Situațiunea lui Brătianu a fost foarte grea. Între cine să aleagă? Între Nemții trufași cari au toate șansele izbânzii cu arma, ori ententa ale cărei armate erau ținute locul de zidul de fier german? Ochiul ager al lui Brătianu, a putut însă îndată distinge unde este curățenia intențiilor, cine servește cauzele națiunilor mici, cine părătește pe cei desarmați, cine nu violează dreptul, cine nu invadează statele mici, cine se consacră scopurilor eternei civilizații. Opinia publică românească din regat începuse o mișcare de stradă pentru o acțiune alături de antanta, așa încât declarația de războiu puterilor centrale era întâmpinată de aprobarea unanimă a populațiunii țării.

Brătianu s'a lăsat călăuzit numai de posibilitatea împlinirii idealului național românesc. El a fost unul dintre bărbații de stat ai regatului român care se interesa de noi ardeleii și se informa de tot ce se petrece aici la noi. Nu putea lăsa din programul politicii sale cauza Românilor de peste hotare. A și făcut-o. Brătianu n'a uitat nici chiar pe Români Timocului. Și înainte de a se hotărî ca să dea dorobanților și vânătorilor ordinul de trecere a Carpaților, lui Ionel Brătianu avem să-i mulțumim că a familiarizat lumea întreagă cu problema românească. Ne aducem aminte de câteva rânduri caracteristice ale unui scriitor care făcea parte din ceata detractorilor lui Brătianu. Spunea în ele, că chiar dacă România va pierde războiul, totuși lui Brătianu nu i-se va putea contesta meritul că a strecurat în cabinetele europene harta românismului întreg.

Acest merit numai atunci ni se va arăta în toată mărimea dacă ne cugetăm cât de ignorante erau cabinetele europene, cât neinte-

res aveau față de cauza naționalităților și mai ales cât de mult escelau în lipsa de cunoștințe geografice și etnografice. Numai Brătianu ni-ar putea istorisi ce fizionomii speriate și neîncrezătoare vor fi făcut însși reprezentanții ententei în fața destăinuirilor aproape senzaționale că limita etnică a românismului este unda blondă a Tisei....

Din aceste rânduri putem vedea foarte clar rolul marelui președinte de cabinet român în anii 1914—16. Împlinirea idealului național — iată problema cea mare ce trebuia rezolvită. Fiindcă ententa a fost totdeauna aplicată să ridice popoarele din mizerie și să le desrobească din subalternizarea rușinoasă politică, n'a tergiversat prea mult ci a satisfăcut revendicările formulate de Brătianu. Convenția dintre România și ententa încheiată în 1916 este una din faptele diplomatice cele mai strălucite ale regatului român și care face gloria marelui Brătianu. În înțelesul acestei convenții România capătă întreg teritoriul asupra căruia și-a întins stăpânirea după Alba-Iulia Consiliul dirigent din Sibiu.

Ce s'a întâmplat după intrarea în războiu a României, știm cu toții, ni-se strânge și acum inima de durere. Cade însă colosul rusesc, se eliberează Dacia și se încheie pacea nedemnă dela București la 7 Maiu. Incapacitatea fizică și morală a armatelor puterilor centrale însă face imposibilă susținerea frontului cu armatele ententei înalte cu forțele proaspete ale republicei Statelor-Unite. Vertiginoasa cădere a zidului putred pe care-l dădea coaliția intereselor josnice ale puterilor centrale a adus eliberarea tuturor popoarelor, deci și a popoului românesc.

Ionel Brătianu a fost aclamat de opinia publică a regatului român la intrarea în acțiune la 1916. În decursul dezastrelor însă, o mare parte a acestei opinii s'a purtat cu aversiune față de el și trebui să plece dela putere și să cedeze loc altora. Admiratorii de ieri s'au schimbat în detractorii înverșunați de azi. Evenimentele de câteva luni încoaci reabilitează complet pe marele bărbat de stat român și-i duc la triumf politica sa corectă, care singură a susținut legăturile de simpatie dintre popoarele civilizate ale lumii și Români. Întreg neamul românesc este dator lui Brătianu cu recunoștință față de serviciul neprețuit ce ni-l'a făcut când a creat acele legături și le-a cultivat cu o perseverență de fier care trada pe omul de energie, care nu se clatină, nu bate în retrageri ci este hotărît să supoarte toate consecințele convingerilor, acțiunilor începute în numele unor idei mari, unor scopuri mărețe. Detractorii numeroși vor fi siliți acum să-și ascundă fața în palme de rușine și să fie muștrați de conștiință că detraseră lui Brătianu creditul.

Ionel Brătianu este reabilitat complet de împrejurări și nimeni altul nu putea fi chemat de suveranul tuturor Românilor la putere decât el. Și actualul primministru al României vechi înviate, în viitorul apropiat va fi desigur șeful unui cabinet al României-mari. Căci

un singur guvern vor avea Români depre-tutindenți, câteva portofolii sunt indispensabile să fie comune dupăcum indispensabile vor fi portofolii provinciale pânăce fizionomia românismului întreg va avea un tipar unic și se vor armoniza interesele de viață ale extremităților geografice.

În clipa când Consiliul dirigent a depus în mâinile regelui Ferdinand imperiul teritoriilor românești din Ardeal, Banat și Tara-ungurească și când s'a pus pe statua lui Mihai Vodă Viteazul simbolul unității naționale și politice, nu putea fi sărbătoarea deplină, decât punând destinele Țării în mâinile aceluia bărbat care dela începutul războiului a urmat calea dreaptă spre împlinirea idealului românesc.

Zi de zi Adevărații eroi.

În tot războiul mondial cu frământările lui de nădejdi și desnădejdi oscilante după situația momentană a armelor, cu luptele politice și schimbările frecante, se impune un mare adevăr, evident și netăgăduit. Cea mai mare jertfă în acest războiu au adus-o mamele tuturor neamurilor și popoarelor îmbătate de războiu. Fiecare mamă care a dat o altă viață cu primejdierea vieții sale, a crescut copiii — carne din carnea ei, și-a dat acest tezaur, ce-a avut mai scump în lume. I s'a cerut pentruca să fie schingiuit, maltratată, omorât, sfâșiat în bucăți, să-l aibă orb, schilav pentru toată viața, neom din voinic ce era. L-a dat la porunca înaltă pe cel ce-i era mai scump decât lumina ochilor, mângăierea vieții, sprijinul bătrânețelor. I l-au luat fără să fie și ea întrebată dacă vrea să dea trup din trupul ei. I l-au luat fiindcă așa cerea porunca împăratului, poruncă înaltă care spune cu trupuri vii, cu vieți tinere trebuie apărute drepturi, tron, pământ ce nu-i al tău. Porunca de sus are drept să-ți ia ce ai mai scump, în schimb să nu-ți dea nimica, decât toiag de cerșetor la bătrânețe. Aceasta porunca a cerut mamelor mai mult decât dacă le-ar fi cerut însăși viața lor. Au trebuit să dea ființa trupată din ele, viața pe care-au dat-o întru împlinirea eternei legi. De orice neam ar fi o mamă, în orice țară ar fi născută, supusă la orice legi și obiceiuri, în jertfa ce-o aduc dându-și trup din trupul lor se întălesc și toate la fel își îmbrățișează durerea mută.

Se întălesc în durerea de-ași fi dat feciorii să fie târați în robie, sfâșiați de obuze, și 'n jertfa aceasta neasemănat de mare într'un singur gând unit sunt milioanele de mame.

Iată, pentru aceste victime ale războiului, adevăratele eroine îmi ridic glasul și țin să relev durerea lor mută și jertfa lor fără de seamă. Fără ele, eroine ale tuturor timpurilor, nu s'ar fi împlinit niciodată gloriificarea dreptului omenesc, eliberarea tuturor popoarelor subjugate. Visul nostru de aur, vis ar fi rămas secolii de-arândul încă, fără jertfa mamelor române. Jertfa dată cu șovăială, udată cu lacrimi ne-a adus desrobirea din lanțurile ce ne strângeau de moarte. Fiecare strop de sânge românesc dăruit de-o mamă a fost o contribuție la îndeplinirea gloriei noastre naționale. Atunci, când sufletul fiecărei mame a fost șgduit de acelaș plâns s'a plămădit gloria de azi, când pe ruinele trupurilor sfâșiate ne edificăm viața de mâne.

Sufletul fiecărei mame române va fi cuprins de-o comunitate superioară tuturor suferințelor ce-a trebuit să îndure și gândul că au făcut istorie prin viețile ce le-au dat, ce li s'au luat, le face eroine și glorifică memoria lor. Neamul întreg se închină în fața acelor falnice mame cari și-au dat feciorii, dăruire prin care ne-aj

eluat dreptul la acest pământ stropit cu sângele proaspet al vitejilor români. Mamele române au dus la îndeplinire visul și nădejdea noastră, în fața durerii lor își depune neamul românesc prin osul său de recunoștință. Ele sunt tăcutele eroine ale războiului trecut, ele cari cu durerea în suflet, cu inimile zdrobite plâng pe cei ce cu viața lor au dus la îndeplinire mărețul nostru vis.

T. B.

În București.

A merge la București dela marea adunare națională din Alba-Iulia mi s'a părut o idee minunată.

Cu drag m'am alăturat la delegațiunea care, în frunte cu dl general Leonte, a luat calea spre București. În delegațiunea aceasta erau frații din Basarabia și Bucovina, cari au venit din depărtare la marea serbare națională. După elanul de însuflețire dela adunarea națională, delegațiunea noastră înaintemergătoare a dus mai întâiu vestea actului istoric în capitala României-Mari.

Legiunea Română din Sibiu cu plăcere a pus la dispoziția delegațiunii două automobile. Când în drumul nostru am ajuns la podul unde era frontiera ce a dispărut pentru totdeauna, un cutrămur ne-a pătruns sufletul. În decursul călătoriei am văzut stâlpii de telegraf distruși, linia ferată poduri, șosele stricate de Germanii cari și în ultimul moment au ținut să deie curs liber aplicărilor lor barbare. Ajunși în orașul drăguț Râmnic-Vâlcea, aici ne-au întâmpinat aceleași semne de distrugere, mai ales la gară, unde firele de sârmă erau rupte și era stricat tot ce numai a putut fi nimicit. Însă în oraș domnia veselie și se vedea bucuria nespuse de mare ce a cauzat-o retragerea cutropitorilor.

În drumul dela Râmnic-Vâlcea la Pitești am admirat poziția satelor din ținutul acesta muntos. De departe se desprindeau în zare turnurile bisericuțelor din vârf de deal, toate la fel. Prin sate era liniște deplină. Ici colea apărea câte-un ostaș, care se grăbia spre casă. Salută cu respect superiorii din automobile și din scipirea ochilor viori se vedea că acești ostași sunt constituiți de luptele glorioase și jertfele armatei române și sunt mândri că aparțin acestei armate.

Dela Pitești — unde am fost primiți și ospătați cu dragoste frățească de către cetățeni în frunte cu prefectul actual și cu fostul prefect dl Brânzeu — am făcut calea până la București cu trenul.

Capitala țării era în haină de sărbătoare. Arcuri de triumf vestiau calea pe unde a intrat Regele iubit cu Augusta Regină și întreaga familie domnitoare. Inscripțiile, de pe arcuri erau semnele de devotament către Domnitor și ilustrii aliați. Alături de Mărășești, Oituz, locuri unde armata română a reportat învingeri strălucite, se citia Verdun, Soissons, Marne și alte multe locuri de izbândă ale aliaților. Toate aceste inscripții simbolizau legătura strânsă, pecetluită cu jertfe de sânge, dintre România și aliații puternici și dovedeau armonia sufletească dintre popoarele aliate.

A fost o coincidență norocoasă, că Regele a intrat în capitală în Dumineca, în care la Alba-Iulia s'a decretat Unirea Românilor. Tribuna pavozată din apropierea statuiei Marelui Mihai Viteazul a fost scena unde i s'au făcut ovații nesfârșite Regelui, pecând la Alba-Iulia în locul sfântit de Marele Voivod s'a proclamat Unirea și s'a desvârșit actul istoric început de peste 300 ani de către Mihai Viteazul.

Bucureștii mai aveau și alte motive ca să-și exprime veselia și bucuria nemărginită. Cu puțin înainte de aceea au scăpat de Germanii, cari timp de aproape doi ani i-au oprit respirația, i-au înecat glasul și i-au amărât sufletul. Stindardele naționale și colorile aliaților, ce împodobeau casele și vitrinele, spuneau că Bucureștii, unde acum nu sunt decât Români și aliați iubiiți, s'au rentors acasă.

Rar va fi o capitală care să aibă un aspect atât de simpatice și amical ca Bucureștii și unde să domnească o atmosferă atât de intimă și familiară ca aici. O tură făcută pe Calea Victoriei te îndreptățește că locuitorii capitalei sunt buni, atenți, prevenitori și ospitali. Nu află aici aerul plin de fum din alte capitale, nu dai de răceala și rezerva oamenilor din aceste capitale.

Senzația zilei era marea adunare națională dela Alba-Iulia. Cum mă strecuram necunoscut prin mulțimea din capitală, unde am fost pentru prima dată, nu auziam decât cuvinte de laudă și

însuflețire pentru marea adunare națională. Domnișoare drăguțe cu cocarde naționale la piept, dame, tineri, bătrâni, toți vorbeau despre Alba-Iulia ca despre locul celei mai frumoase manifestări naționale, regretau că nu au putut să iee parte și să fie în mijlocul Ardelenilor iubiiți. Îmi creștea inima când am văzut dragostea frățească cu care suntem așteptați și alipirea ce ne întâmpină.

Aceeași dragoste am aflat-o la consiliul de miniștri, unde am fost primiți în audiență de către distinsul general, primministrul Coandă. Nici o urmă de birocrațism, ci numai afabilitate izvorită din inima iubitoare de frate.

În biroul de presă din același edificiu ne așteaptă aceeași atențiune și ospitalitate. Aici reprezentanții eminenți ai presei agile din capitală își întrerup munca lor febrilă, ca să audă și noteze vești din scumpul Ardeal.

Apoi ni-s'a dat ocaziune să ne prezintăm și la bărbai de stat cari au rol hotărîtor în aceste zile mari pentru neamul nostru, unde am aflat un interes viu pentru viitorul neamului și pentru soarta Ardealului unit cu patria mamă.

O înălțare sufletească rară a fost pentru mine să aud sunetele dulci ale limbei neaoșe românești din capitală. Noi, cari trăim între streini, numai cu timpul ne putem însuși accentul și intonarea corectă a limbei noastre, așa cum se vorbește în capitală. Momente de relevație au fost pentru mine seara petrecută în Teatrul Național, unde am avut un deliciu să ascult limba frumoasă din piesa ce s'a jucat. Acest Teatru Național după noțiunile de azi e mic, dar reprezintă un adevărat tezaur din punctul de vedere al trecutului și al rolului cultural ce l-a avut.

Despre Palatul Regal din capitală încă știm că e mic și modest ca exterior, dar pe Calea Victoriei, de care dai ori încătrău te întorci în București, îi stă bine și parecă nici nu ar putea fi altcum. De acest palat se leagă amintirile istorice neșterse dela începutul regatului, care prin destoinicia domnitorilor și a bărbaiilor de stat conducători s'a desvoltat și a crescut încontinuu, iară în zilele aceste și-a ajuns apogeul.

Este o fericire că în fruntea regatului care azi formează România Mare, stă cel mai național și constituțional Domnitor. Un Cap de stat mai popular și mai iubit nu este. Ochii cetățenilor strălucesc, fețele li-se aprind, buzele le tremură când aud cuvintele magice: „Vine Vodă!”

Iubirea, alipirea și devotamentul, cu care azi neamul nostru întreg îl încunjură pe Domnitorul luminat, sunt garanțele sigure că Domnitorul împreună cu sfetnicii săi aleși va ști să apere destinele neamului acolo, unde se va făuri soarta lumii.

Ardealul întreg resimte însemnătatea actului sfânt de Unire, care a contopit într'un singur trup și suflet toate ținuturile locuite de Români și a adunat în jurul Regelui preamărit, ca în jurul unui far luminos, pe toți fiii neamului nostru. Nu avem cuvinte să exprimăm tot ce ne copleșește sufletul și nu putem decât să spunem în tot momentul și în toate manifestările noastre, că El este nădejdea noastră, în El vedem mântuirea noastră.

Trăiască România-Mare! Trăiască Regele Ferdinand!

Dr. Gheorghe Pățeanu
advocat.

Frecările cu Sârbii.

Sârbii s'au organizat în Torontal ca și când ar rămânea pe veci aici și consideră până la Delta teritoriul ca cucerit de ei și nu pacificat. Văzând că Românilor nu le convine aceasta rânduială, ne mângăie, că vor reținea teritoriul dela Orșova până la Arad în o linie dreaptă, astfel ca Lugosul fără Reșița să rămână românilor, dar Timișoara să fie al lor. Mai fac pretenziuni și peste Muraș în părțile Aradului.

Comitatul Timișului încă e organizat tot cu oameni de al lor și caută să aplice și Români, cari vor putea fi ademiniți de ei să le facă serviciu. Astfel pe un învățător român, care are altcum și studii de pedagogia superioară din Budapesta, l-au imbiat să ocupe postul de inspector școlar, însă acesta nu s'a învoit. I-au spus că va fi ordonat la acest post fără voie.

Ei consideră ca teritoriu cucerit, teritoriul pe care l-au inundat trupele sârbești înainte de 13 Nov. 1918, adică până la subscrierea contractului de armistițiu.

De 3 săptămâni nici la oraș, nici la sate nu mai putem cumpăra anumite alimente, căci agenții și femeii pilărite cumpără tot și duc la Sârbia. Astfel înainte de ocupațiune se vindeau 8 ouă de 4 cor., acum nici 3 nu se capătă de 4 cor. Porcii se vindeau înainte de 2 săptămâni cu 4 cor. chilogramul în piața Panciovei, acum îi cumpără agenții pe sate cu 8 cor. chilogramul și vor fi și mai scumpi. Unsoarea de porc o duc femeile noastre la Belgrad, unde o vând cu 40—50 cor. kilogramul.

În Satul-nou s'a început azi colectarea de alimente și haine pentru săracii din Sârbia, căci Germanii, dar și ai noștri, când au eșit din Sârbia, au luat chiar și coperitoarele și perinile, lepedelele de sub bolnavii din spitale.

Când s'a ținut adunarea națională a Sârbilor resp. Jugoslavilor, în Neoplanta, ne-a chemat și pe noi Români cam cu jumătate de gură, dar noi nu am voit să luăm parte, fiindcă nu recunoaștem altă autoritate decât comitetul național român din Ungaria și Transilvania. Sunt aici în Satul-nou vre-o 850 Sârbi și aproape 5500 Români, ei însă au raportat la Neoplanta că sunt 1300 Sârbi. Statistică pe ungurește.

Românii din părțile acestea, cu deosebire țărănimea, sunt desperați și îngrijorați, temându-se că interesele lor nu vor fi de ajuns apărute la Congresul de pace din Paris. Sârbii au răspândit vestea că Take Ionescu în Noembrie 1918 a scris contractul cu Sârbii, în înțelesul căruia Bănatul dela Orșova până la Arad în linie dreaptă spre Dunăre va ajunge în stăpânirea vecinică a Sârbilor. Ei vreau cu orice preț să aibă Reșița.

De Români din Valea Timocului nu mai auzim nimica, deși, după cum suntem informați dela prizonierii sârbi, Români de acolo așteaptă cu siguranță desrobirea de jugul sârbesc.

De 2 săptămâni nu mai străbate aici nici o foaie românească, asemenea dintre foile din Budapesta câte un număr pe săptămână rățăcește în aceste părți.

Suntem informați că Șvabii din Bănat toți doresc să fie cu Români, fiind aceștia toleranți, iar Sârbii cel mai netolerant popor pe lume.

Satul nou, 16 Dec.

Coresp.

Românii din Sârbia.

Suferințele și jugul comun unguresc, cumplit de-opotrivă și pentru noi și pentru Sârbii din fosta Ungarie, ne-au făcut să uităm până azi, că în regatul sârbesc, lipsiți de cele mai elementare instituțiuni de cultură românească, trăiesc și se desnaționalizează în tăcere un sfert de milion de Români adevărați. La Români din Valea Timocului, de unde-mi trag originea de-a dreptul, m-am cugețat adeseori, dar nu-mi aduceam aminte de subjugarea lor, de lipsa lor de cultură națională, fiindcă mă gândeam la ei doar ca la acei mîmunați strănepoți ai lui Pinteza Viteazul și Gruia lui Novac, cari și fără popă și biserică românească și fără învățători și școală românească, sunt creștini desvârșiți, Români conștii de ființa lor românească.

Românii din Timoc n'au prea cercetat nici școala nici biserica sârbească. Statul sârbesc n'a permis înființarea instituțiilor românești dar nici n'a impus cultura sârbească cu volnicia maghiară. Au lipsit deci acolo acele tamponane de ciocnire, cari au ținut trează în națiunile nemaghiare din Ungaria mai presus de toate dragostea pentru moștenirea lor națională periclitată. Rămâne un fapt, că fără îndurarea nelegiuirilor ungurești comise față de noi o mie de ani, nu s'ar fi desvoltat în noi într'un chip atât de măreț și obștesc acea forță națională netărmurită, care azi ne-a adunat fericiți pe toți Români într'o singură țară, largă și frumoasă.

Maghiarii după trezirea lor la adevărată conștiință națională, până ce nu au exoperat încă unirea Ardealului cu Ungaria, nu fuseseră atât de intoleranți față de cuvântul și sufletul românesc. Maghiarii treziți în *Terezianum* la conștiința națională, după alipirea Ardealului cu Ungaria, așadară după perfectuarea idealului lor național, de-a aduce pe toți Maghiarii sub un singur sceptru, nu s'au mulțumit numai cu privilegierea rasei lor, ci s'au apucat de-o muncă pe cât de titanică, pe atât de odioasă tuturor neamurilor nemaghiare din Ungaria: au început maghiarizarea cu forța.

Streini de credință, obiceiurile, cu totului streini de sângele neamurilor din Ungaria de-odată și mai cu seamă lipsiți de aptitudinile mult mai deosebite ale raselor conlocuitoare, — Maghiarii au

săvârșit o muncă zadarnică și păcătoasă. Diavolul acela crunt, numit Dzeul Maghiarilor, sub deviza căruia s'au comis atâtea fărâdelegi, azi și-a luat pedeapsa — după o mie de ani.

Asemănând situația popoarelor din fosta Ungarie față de Maghiari, cu a Românilor din Timoc față de Sârbi, pentru trecut nu aflăm aceeași stare a lucrurilor. Românii din Sârbia nu au prea văzut în Sârbi până azi dușmani, nu și-au văzut periclitată legea, limba și neamul, fiindcă Sârbi nu și-au prea bătut capul cu ei. Ochii Sârbilor erau îndreptați spre ținuturile sârbești de dincoace de Dunăre și Sava, de unde se auzea gemetul Sârbilor subjugăți.

Ajungându-și însă azi Sârbi idealul lor național, unirea tuturor Sârbilor într-o mare și liberă țară națională, pentru Românii din Timoc, deja după semnele prime, e de prevăzut aceeași soartă, ca și odinioară pentru Românii din Ungaria și Bănat, după unirea Ardealului cu Ungaria. Pe câtă vreme însă Ardelenii și Românii din Ungaria și Bănat și-au avut atunci bărbații lor luminați și cultura lor națională puternică, — Românii din Valea Timocului sunt lipsiți cu desăvârșire de aceste comori naționale, doar numele profesorului Popovici este unic peste Dunăre. În acest războiu crâncen poate Timocul, una din cele mai fertile și bogate părți ale Sârbiei, a suferit mai mult. Cătuțele și casele românești au fost nimicite, averile lor furate de Germani și Austro-Ungari, Românii Timocului duși cu zecile de mii în neagră robie, — poate nici nu s'au rentors la vetrele lor toți cei rămași încă vii, și în marea lor desnădăjduire și în marea lor doliu, la văzul vieții lor risipite, poate nici nu iau în seamă raza noului soare, ce luminează tuturor popoarelor lumii. Gândul viitoarei lor libertăți naționale, înlăuntrul granițelor românești, e slab și fără rădăcini, fiindcă foamea și jalea îi copleșește.

Azi când întreg neamul românesc din patru împărțit e în pragul desăvârșirii idealului său național, avem sfânta datorie, să prevenim încă la timp dezastrul ce amenință un colț puternic al românismului, unul dintre izvoarele noastre de energie încă neîntrebuințate.

T. P. Nicolin.

Serbarea din Tebea.

În 3(15) Decembrie s'au împlinit nouăsprezece ani, decând câțiva studenți universitari români au încununat cu tricolor românesc mormântul Regelui munților, Avram Iancu. Acei tineri însuflețiți au fost apărați în procesul de „înaltă trădare” de actualul șef al secției de război și de siguranță publică, dr. Ștefan C. Pop. Cumuna cu tricolorul se păstrează deatunci, în cutie cu sticlă, în biserica luminoasă și românească din Tebea.

Nu puteau Românii până acum moci morții să și-i cinstească, cu atât mai puțin să aducă prinos celor mari. În clipele descătuseții și eliberării însă sufletului românesc nimic nu-i mai putea pune stavilă. După înălțătoarea serbare pe pământul moaștelor lui Horia, Cloșca și Crișan, inima românească trebuia să bată cu putere și pe pământul sfânt din Tebea, înaintea mormântului lui Iancu, sub gorunul lui Horia.

Și ziua de 3(15) Decembrie s'a serbat, într'adevăr cu multă pietate. Biserica n'a încăput mulțimea; peste zece mii de oameni așteptau în cimitierul istoric săvârșirea parastasului. Mult popor, cu drapel, era în oale peste zece mii și 1426 de legionari români. Prezenta dnei dr. C. Pop a fost salutată cu multă căldură. Aștând despre pregătirile serbării, n'a crutat oboseala unui drum cu automobilul pe căile desfundate spre Tebea, ci a ținut să fie și dânsa de față la actul acesta de pietate. A plecat cu o suită (dr. Pavel Opreșă, locot. Sabin Codarcea și locot. Aurel Leucuta), ducând și o frumoasă cumună, cu următoarea inscripție pe banda tricoloră: „*Inchinare memoriei Regelui munților! Prinos la împlinirea visului de veacuri! Prinos Regelui munților, care a trăit și murit pentru acest vis!* Dr. Ștefan C. Pop”.

Oratorii au răscolit trecutul de sute de ani, când Horia, Cloșca și Crișan s'au legat între sine prin jurământ, sub gorunul mișenar, că vor muri pentru dreptate și libertate, — viața zburcumată a Regelui munților și tragica lui moarte, văzându-și sfârșit visul, ce pe-o clipă îi era

asa de aproape, — prinosul tinerimii la 1887 și 1899, când pe mormântul sfânt a fluturat simbolul libertății noastre și a unității noastre naționale.

Corul intonează marșul național și vechi cântece românești, — și în mijlocul unei rare însuflețiri, dna dr. Ștefan C. Pop depune pe mormântul celui „care a trăit și murit pentru împlinirea visului de veacuri” cumuna și un drapel tricolor, ce va împodobi sfântul altar a bisericii, care a văzut și Golgota și îngroparea, dar a fost martor și la înviere.

Dna preoteasă Iustina Indreiu a întrunit oaspeții la o scurtă gustare. Aici dna Ștefan C. Pop a dăruit o mie coroane pentru completarea fără amânare a gimnaziului românesc din Brad. Pilda nobilă a fost urmată și de alții și la moment s'au adunat înalceșteșcop 10.000 coroane E speranță — ne scrie corespondentul nostru —, că serbarea din Tebea va realiza și visul vrednicilor Zarandeni, de-a avea în Brad un mare gimnaziu național românesc.

Un avertisment pentru toți.

Ziarul Românul, ca organ oficial al Consiliului dirigent din Sibiu, s'a nizuit întotdeauna să păstreze seriozitatea zilelor mari, pe cari le trăesc toate popoarele lumii civilizate. A cernut în consecință cu mult scrupul știrile zilei și în repețite rânduri a tras luarea aminte a publicului românesc, să primească cu cea mai mare rezervă îndeosebi știrile colportate de presa maghiară. De altă parte, nizuind să cinstească drepturile sfinte ale fiecărui popor, a încunjurat orice notă disonantă între națiunile, cari conviețuiseră până mai eri în masse mari.

Bineînțeles însă au fost momente, când nici Românul oficial n'a putut trece la ordinea zilei peste cazuri de boșbuzonii, măceluri, canibalisme și alte fărâdelegi strigătoare la cer, — ivite ele în orice parte și săvârșite de oricine.

Românul dorește să rămână și pentru viitor răsunetul serios al evenimentelor și judecătorul sever. Dacă însă nu va putea rămâne ceea ce-a fost, vina nu va fi a sa, nici a oficialității noastre, nici a Românilor.

De câteva zile se repetesc împotriva neamului românesc aceleași instigații, insulte, atacuri, ciocniri sângeroase, cari au fost motorul luptelor față de Ceho-Slovaci. Am dat multe crâmpie în numerii de până acum, iar mai nou amintim înarmarea în centrele strategice din fosta Ungaria a zeci de mii de Maghiari și Săcui, trimiterea de trenuri pante-rate și tunuri în Ardeal, — în fine ciocnirile sângeroase cu armata română la Brănișca și Teiuș.

Armata română vine în numele antantei învingătoare, înaintea căreia au capitulat puterile centrale — și mai vine în numele drepturilor sfinte ale unui neam de 14 milioane. Orice insultă se aduce armatei române, se aduce neamului românesc și fiecare picur de sânge ce s'ar vărsa e sânge românesc.

Câtă vreme deci armata română nu vine ca dușman, ci vine să asigure ordinea și siguranța, prevenind anarhiei și oricăror tendințe bolșevichiste, insultele și atacurile — fie împotriva populației civile românești, fie împotriva armatei române — se vor răzbuna amarnic.

Românul s'a simțit dator să dea acest avertisment tuturor, căci — la dincontră — nu va putea lua răspundere pentru urmări.

Volnicii germane.

În retragerea lor din România, Germanii au rămas trei zile și în comuna Proștea-mare din comitat. Târnavei, unde fiind Sașii în majoritate, își au garda lor proprie națională, care funcționează separat de garda maț. română. Până la sosirea Germanilor lui Mackensen, Sașii și Românii au rămas în bunăînțelegere. Sosirea Germanilor în Proștea-mare a deșteptat însă în Sași dușmănia lor ascunsă. Au îndemnat pe Germani să desarmeze gardiștii români, ceea ce s'a și întâmplat, dar după sistemul german. Pe gardiștii români desarmați i-au bătut cu potcoava cismelor până la sânge, — în negura nopții din 8 Dec. n. Comandantul gardei române d. Ion Haizea, a făcut pentru mai târziu responsabil pe primarul comunal sas, de toate incidentele, având dovezi că el este autorul intelectual al brutalităților și ilegalităților comise față de Români. *Oare ce crede d. Fritz, cât timp îi va avea pe Germani în apropiere, de și-a pierdut mințile?*

Toc.

Azi primim dela părintele V. Neiculescu o scrisoare mai lungă în care descrie de asemenea volnicii germane, comise chiar față de dsa în 11 Dec. n. Nemții, obișnuți în România a trata cu Românii ca și cu vitele și a considera bunurile românești adunate anume pentru burta nemțească — l'au strâmtorat pe d. Neiculescu cu familia în o odăită, iar din casa bine mobilată au făcut magazine de lucruri furate. Noaptea i-au răscolit podul și pivnița, au încărcat poamele, nucile, — cu 12 cai flămânzi i-au consumat nutrețul celor câteva vite ce le are, — apoi ducându-se i-au lăsat casa grajd și dulapurile goale, podul gol, pivnița goală. Dupăcum pagubele făcute jidanilor se restituie, tot așa și pagubele făcute de Germani vor fi restituite. Cazurile acestea e bine să se aducă, cu indicarea pretului pagubei la cunoștința C. G. N. R. din Arad și Sibiu.

Cronica zilei.

Condițiile de pace

ale partidului democrat din America.

Ziarul *Matin* anunță că senatorul *Lodge* va propune în senatul american — în numele partidului democrat — următoarele condiții: 1. Puterile centrale să plătească, în bani ori în natură, toate pagubele făcute prin război; 2. să restituie toate pagubele cauzate bunului public sau privat; 3. despăgubire pentru fiecare mort și rănit; 4. trebuie să plătească toate cheltuielile de război ale Franței, Belgiei și Sârbiei; 5. Alsacia și Lorena se vor da Franței; 6. teritoriile italiene se vor da Italiei; 7. teritoriile eliberate de sub Turci ajung sub protectoratul Antantei; 8. Dardanelele vor fi sub protectoratul aliaților; 9. Sârbia, Albania și Grecia vor primi teritoriile la cari aspiră; 10. Polonia, Boemia și Jugoslavia sunt state independente și vor primi teritoriile, în cari au majoritatea; 11. Slesvig-Holstein își va stabili singură constituția; 12. Luxemburg va fi independent sau se va alătura Belgiei, după dorința populației; 13. în Rusia se va restabili ordinea și vor lua garanță împotriva oricărei amestec german; 14. Germania n'are să-și recapete coloniile; 15. canalul Kiel și Helgolanda vor fi puse sub îngrijirea ententei; 16. pacea dela Brestlitovsk și București va fi nimicită; 17. flota de război a puterilor centrale trebuie predată aliaților; 18. armata puterilor centrale va fi desarmată; 19. teritoriile dușmanilor vor fi ocupate până la îndeplinirea tuturor restabilirilor; 20. pedepsirea împăratului german și a celorlalte persoane responsabile; 21. puterile centrale vor fi admise în alianța popoarelor și n'areopagul internațional numai după ce-și vor fi îndeplinit îndatoririle și condițiile de pace. Și până atunci ententa are toată ingerința asupra mărfei brute.

Marele comitet național a primit toate punctele acestea.

INFORMAȚIUNI.

Măne fiind sărbătoare — St. Nicolae — numărul proximi al ziarului nostru va apărea Vineri la orele obișnuite.

Hirotonire. Lucian Goma a fost hirotonit azi într-un preot pentru parohia din Topoloveț.

CONVOCALLRE. Membrele reuniunii femeilor române din Arad și jur, deasemeni și dnele și doșoarele cari nu sunt membre, sunt invitate pe mâne, Joi, la orele 4 d. a. la o constătuire în localul școalei civile române de fete.

Colecta deschisă de redacția ziarului nostru continuată de zeloasele femei române din Arad și publicată în cei din urmă 2 nr. ai ziarului nostru n-o putem continua din cauza că ne-ar ocupa prea mult spațiu. O amânăm pentru timpuri mai bune, când vom avea hărta necesară la dispoziție.

Jurământul pe consiliul dirigent l-a depus azi d. dr. I. Cl. Iuga avocat, expulzat din Bănat de autoritățile sârbești.

Mulțumită. Mulțumesc pe această cale tuturor prietenilor și cunoscuților, cari ne-au mângăiat, cu vorba ori în scris, în durerea noastră. Brad, 15 Dec. n. 1918. În numele familiei: Ing. Romul Rimbăș locot.

Steaguri pretutindeni... Un confrate care a cutrierat în zilele din urmă văile și orașele locuite de Români, ne spune, că în Alba-Iulia, Blaj Sibiu, Săliște, Mercurea, Sebeș, Orăștie, Deva etc., nu există biserică și școală, bancă românească, ba nici chiar alte instituții publice și case private, pe cari să nu falfăie drapelul nostru tricolor. S'a mirat, că în această privință chiar arădani, cari totdeauna am mers în fruntea luptelor naționale, — tocmai acum, când a sosit clipa supremă, ne dovedim atât de financiari. Cu cât un drapel e mai sfârțicat, mai zdrănit, cu atât e mai istoric! — (dr. P. O.)

Convocare. Adunarea învățătorilor români din dieceza gr. cat. de Oradea-mare, se va ține în Oradea-mare la 26 Dec. n. 1918 a. m. la orele 11 în sala festivă a institutului pedagogic gr. cat. regeșc român, pe lângă programul următor:

1. Constituirea „Reuniunii Învățătorilor Români din Dieceza Orăzii-mari”. 2. Reforma nouă a învățământului primar (statificarea învățământului primar, soluțiunea învățătorilor, despărțirea cantonatorului de învățătorie etc.) de A. Nicoară. 3. Eventualul propunerii. Să nu lipsească nici unul dintre cei chemați! Oradea-mare, la 10 Dec. 1918. Din încredințarea constătuirii prealabile ținută în Carăii-Mari, la 18 Dec. 1918 Petre Dejeu, profesor la preparandia din Oradea-mare.

Sârbii internează încontinuu pe Români. Sârbii continuă prigonirile Românilor din Bănat. Aflăm din sursă competentă, că afară de Români amintiți în nr.ii anteriori, comitele suprem al comitatului Timiș numit de guvernul nou sârb, încă în luna trecută a internat și pe avocatul din Carlsdorf dr. Iustin Cloșca Iuga indemnându-l să se mute în Ardeal. Alți internați români sunt: *Cocoară* proprietar în Nicolintul-mare, pâr. *Ianichie* din Petrovasela, 16 fărăni din Alibunar, cari au fost transportați în Albania și siliți să repareze acolo căile ferate deteriorate de Nemți.

Licență de vânat în Bănat se dă numai celorce mărturisesc naționalitate sârbească.

Oficanții cari nu vreau să depună jurământul pe *Narodna Uprava* (Consiliu suprem) sunt amenințați cu internarea.

Sârbii-și fac de cap cu orice preț.

Pedeapsa lui Dumnezeu. Nu este om, nu este popor în lume, care să nu urască pe Nemți pentru multele fărădelegi săvârșite în războiul acesta. Pe umele acestor vandali moderni, au rămas numai semnele pustiirii. Ce era de dus — au dus și ce nu puteau lua — mai bine nimiciu, decât să lase locuitorilor pașnici. Furia teutonică n'a ales mijloacele, n'a cruțat nici chiar avutul aliaților. Dar ce să zicem de popoarele, cu cari se războiau; aici au lasat bieților oameni numai ochii, ca să vadă și să-și poată plânge durerea și suferințele.

Pentru toate acestea am așteptat să vină asupra acestor vandali jefuitori pedeapsa meritată. Și acum vedem tot mai aproape ceasul judecării lor. Tara lor arde de răzcoală și nemulțumire, armatele dușmane sunt pe pământul lor. Și încă nu este sfârșitul. Cu numele lui Dumnezeu pe buze au mers acești răpitori în toată lumea; Dumnezeu

trebuie să-i pedepsească, pentru că l-au luat numele în deșert.

În teritoriul desrobit al României se vorbește mult de o întâmplare din timpul retragerii acestor lăcuste, care e privită ca un semn al dreptății lui Dumnezeu. — Nemții — conform condițiilor de armistițiu — aveau să se retragă fără să facă cea mai mică pagubă țării. Dar Nemții nu țin învoiala, strică poduri și drumuri; încarcă trenuri cu lucruri scumpe furate dela Români. Un tren de jaf („preda”), grozav de lung și tixit de Nemți — având la capăt și două vagoane românești — pleacă spre Germania. Dar între Craiova și Filiașu se prăbușește un pod și mulțimea de vagoane se face puzderii. S'a nimicit toată marfa, dar au perit și Nemții până la unul. Însă cele două vagoane românești, ca prin minune, se desfac de tren și se pun în mișcare în direcție contrară. Acestea au rămas întregi. Dumnezeu a cruțat vieța Românilor și avutul lor și a pedepsit numai pe Nemții hrăpăreți și fără Dumnezeu.

Constituire. Tinerimea universitară română din Cluj cu satisfacție dă publicității realizarea dorinței, ce a frământat-o atâta timp: organizarea ei din nou în cadrele unei societăți literare, care a fost strivită de acel șovinism orb și păcătos, care predomina în Ungaria.

Societatea s'a constituit — provizor — în modul următor: prezident: dr. Emil Dandea, viceprezident: Dumitru Tăganiete, secretar: Nicolae Popoliță, bibliotecar: Coriolan Suci, notar: Victor Lațiu. Cu prilejul acesta s'au trimis telegrame de aderare Consiliului dirigent român din Sibiu, universitarilor din Cernăuți, Corpului voluntarilor ardeleni din Iași și marelui luptător Nicolae Iorga.

† **Nicolae S. Aron**, protopop gr. cat. al districtului Fărăgău, membru pe vieță al „Asociațiunii” și al „Soc. pentru fond de teatru român”, v. preș. comitetului Teaca al C. N. R. etc., reintors dela marea adunare națională din Alba-Iulia, după scurte suferințe a încetat din vieță Sâmbătă în 7 Dec. n. 1918, la 3 ore d. a. în etate de 43 de ani, în al 16-lea an al preoției și al 9-lea al protopopiei sale.

† **Rochia Constanținoaeu n. Lichirio**, văduvă preoteasă, după scurte suferințe a așormit în Domnul, Vineri în 16 (29) Nov. 1918 la orele 3 jum. dim. în al 67-lea an al vieții.

† **Clement Grivase**, director al școalei elem. fund. din Năsăud, membru al Asociațiunii transilvane, secretar al soc. Mariana, membru în congregația comitatensă etc., după un morb greu și îndelungat și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului Joi în 12 Dec. a. c. la 3 ore dimineața în al 64-lea an al vieții pline de muncă neobosită pentru luminarea tinerelor vlăstare ale neamului nostru.

Banditismele soldaților unguri în Cluj. Din Cluj ni se trimite următoarea scrisoare caracteristică: Ferestrele de către stradă, a locuinței mele, — până de prezent, au fost sparte de foștii patrioți în 5 rânduri. Opera lor au însoțit-o odată cu cuvintele: *itt is egy oláh lakik* (și aici locuiește un valach), iar altă dată, pe când unul spârgea altul zicea: „nem az ablakát, hanem a fejét az oláhnak” (nu tereastă ci capul valahului). — Cea dintâi declarație au mai auzit-o soția lui Vasile Oltean loc. Cluj strada Csákány Nr. 21 și soția lui Ștefan Corpodean loc. Cluj strada Csákány Nr. 17. A doua declarație am auzit-o numai eu și soția mea — din cauza că fiind noaptea la orele 12 jum. — nu erau alți trecători pe stradă: Pe unul din „viteaza bandă” l-am cunoscut și l-am însinuat la poliția din Cluj. Aceasta l-a citat la sine — unde respectivul a recunoscut spargerea — apărându-se cu aceea, că la săvârșirea „actului” a fost cam „beat”. Cu acestea poliția a încheiat afacerea, și a trecut la ordinea zilei — iar eu am rămas cu frica și paguba de vre-o 200 cor. Întâmplarea a avut loc în zilele din urmă. Se poate că se va mai continua — și de voi scăpa cu vieța — o să mai raportez.

Ziarul francez Matin despre Maghiari. Sub titlul „Neofiti” *Louis Forest* scrie între altele: Nu m'a surprins proclamația sentimentală ce-au adresat-o Maghiarii către poporele lumii. O așteptasem chiar. Dușmanii noștri se nizmesc să grăbească puțin lucrurile. Ar face mai bine, dacă b. o. și-ar stiliza astfel proclamația: „Soldații maghiari s'au dovedit în cursul războiului pretutindeni, tot atât de încăpăținați ca și Prusia. Acum, când se retrag cu grosul din Italia, au devenit groza popu-

lației. Aceste fapte sunt însă numai cele din urmă sbateri ale unei greșeli, pe care învingerea a scos-o la lumina adevărată și pe cari bătaia le-a dovedit de zadarnice. Nu putem dori altceva, decât o controlă instructivă din partea aliaților, cari în schimb să nu ceară nici o recompensă”. În loc de modestia aceasta, ce-ar avea răsunet, cetim, că Ungaria a trecut printr-o revoluție pacinică (patru ani de războiu). Resping energic orice răspundabilitate pentru inițierea războiului din partea asupritorilor lor (să ne reamintim însufletirea nețărnută la începutul războiului) și ascultând numai glasul conștiinței lor... cer dela aliați asigurarea integrității teritoriale a Ungariei (adevăta continuarea dominației străine asupra prietenilor noștri Români, cari s'au luptat alături de noi...). Într-adevăr trebuie să cred, ca prietenii noștri-dușmani ar lucra mai cuminte, dacă ar înceta cu manevra lor vicleană și dacă ar cere dela antantă câțiva profesori, cari să-i învețe ținuta corectă a neofitilor.

Statul major sâstat. Ministrul maghiar de războiu a sistat statul major în felul cum a fost organizat până acum. Oficerii vor fi toți împărțiți la trupele cărora aparțin. În viitor serviciul de stat major vor face numai atâția, câți sunt de neapărată lipsă.

Știrea aceasta pare a ne spune, că statul major maghiar a ascuns multe păcate. Dar, unde se vor refugia de-acum conții, baronii și... perciunații?!

Aur, argint și pietri scumpe. Scumpățiile — în războiu — au ajuns la prețuri nemaipomenite. Aurul care era înainte de războiu în valoare de 2.50 gramul, ajunsese la începutul anului 1918 la 15.40 cor. gramul. Cauza a fost, că acest prețios era cumpărat — după ce o mare parte a fost și este ascuns — de către aurari și bancheri cu 120—150 cor. bucata de 20 coroane.

Argintul și platina a fost recvirat de ministrul de războiu. Argintul costă azi 500 cor. kilogramul, iar platina 3000 cor.

Briliantele și până azi își au prețul fix. Carata dela 1000—6000 cor. Dacă piatra e de calitate primă atunci atinge suma de 8000 cor. caratul. Dela revoluție încoace însă scade prețul tot mereu la toate prepoasete.

Oficiale.

Toate consiliile naționale române comunale din comitatul Arad prin aceste sunt îndrumate să reziste ordinului venit dela forurile administrative maghiare de a transporta din cassa comunală toate valorile cumonale și de bani, (hârții de valoare, depozite, dări). Aceste valori au să rămână în cassa comunală și consiliile noastre au dreptul să recurgă la ajutorul gardelor în cazul vre-unei forțări a transporturilor.

Anticitiile comunale vor fi răspunzătoare pentru executarea acestei ordinațiuni. Cazurile de până aci despre vre-un transport să fie anunțate fără amânare aici, indicându-se suma, persoanele responsabile, locul și timpul încâmplării transportului.

Consiliul Național Rom. Com. din Arad.

Totodată avizăm că am primit o ordinațiune identică dela C. N. R. com. din Bihor, prin urmare și consiliile comunale din acel comitat sunt îndatorate să execute această ordinațiune.

SERVICIUL NOSTRU TELEGRAFIC.

Avantgardele trupelor române au pătruns adânc în munții Zarandului.

După o știre din Cluj trupe române înaintează cu pași repezi și în comitatul Solnoc-Dobăca.

Prin comuna Beclean a trecut o trupă de 13 ofițeri și 300 soldați români, luând direcția spre Cluj.

Dela Teiuș se anunță că trupele române au intrat în Mediaș și Sighișoara.

POSTA REDACȚIEI.

G. Ch. — Fiindcă manuscrisul tratează mai multe chestii și nici una nu e rezolvită, regretăm că nu se poate publica.

Editor responsabil: Aurel Rusu.
Redactor responsabil: Dr. Sever Miclaș.

Prețul unui exemplar 30 fileri.